

**ЛЕЧЕБНИ РАСТЕНИЯ В ЕТНОЛИНГВИСТИЧНИЯ
РЕЧНИК НА БЪЛГАРСКАТА НАРОДНА МЕДИЦИНА**
(Лингвокултурологичен анализ)

Надежда Николова
Институт за български език „Проф. Л. Андрейчин“ –
Българска академия на науките

Надежда Николова. Лекарственные растения в *Этнолингвистическом словаре болгарской народной медицины* (лингвокультурный анализ)

В XXI веке интерес к изучению лекарственных растений как во всем мире, так и в Болгарии стремительно растет. Растения – универсальные символы духовной культуры человека. Роль лекарственных растений в народной медицине определяется прежде всего наличием особого растительного кода, что связано с их участием в многочисленных квалификационных системах. В статье представлены широко применяемые названия лекарственных растений, включенные в *Этнолингвистический словарь народной медицины* и составляющие его огромный корпус. Проведен лингвокултурологический анализ лекарственных растений. Болгария – страна с богатой и разнообразной природой, поэтому живая связь с лекарственными растениями является важным элементом болгарского национального характера, традиций и культуры.

Ключевые слова: лекарственные растения, народная медицина, этнолингвистический словарь народной медицины, лингвокултурология

Nadezhda Nikolova. Medicinal Plants in the *Ethnolinguistic Dictionary of Bulgarian Folk Medicine* (Linguocultural Analysis)

In the 21st century, the interest in the study of medicinal plants both in the world and in Bulgaria is growing rapidly. Plants are universal symbols of human spiritual culture. The role of medicinal plants in folk medicine is determined primarily by the presence of a special plant code, which is associated with their participation in numerous qualification systems. The article presents the medicinal plants with wide application in the *Ethnolinguistic Dictionary of Folk Medicine*, which are a huge amount of the corpus of the dictionary. Linguoculturological analysis of medicinal plants is carried out. Bulgaria is a country with rich and diverse nature, so the living connection with medicinal plants is an important element of the Bulgarian national character, traditions and culture.

Key words: medicinal plants, folk medicine, Ethnolinguistic dictionary of folk medicine, linguoculturology

Българската народна медицина е неделима част от духовния ни живот и от културното ни наследство (Георгиев и кол. 2009: 57). Народната медицина е изследователски обект на културната и медицинската антропология. Лечебните практики се използват за запазване на човешкото здраве и за лечение на болестите с народни средства. П. Димков отбелязва:

Редица научни методи за диагностициране и особено голям брой средства за лечение и начини за предпазване от заболявания са заимствани от народната медицина. [...] Например билколечението (фитотерапията) е възникнало като много важен клон на народната медицина и е усъвършенствано като наука.

(Димков 1977: 25)

Лечебните растения заемат все по-значимо място в лечението и профилактиката на редица заболявания – самостоятелно или като допълнителни средства към конвенционалната терапия (Кузманов 2006: 5).

Най-старите обитатели на нашите земи – траките, са познавали и използвали някои от многобройните лекарствени растения, които растели на Балканския полуостров. През Средните векове със събирането и отглеждането на лекарствени растения са се занимавали монасите, лекарите, народните лечители, които са приготвяли своите лекарства изключително от растения, притежаващи болкоуспокояващи, възбуждащи, слабителни, антибактериални и др. свойства.

Още от древни времена много растения са били познати на човека. Тези от тях, които съдържат активни вещества и оказват едно или друго въздействие върху живия организъм, са наречени лечебни растения. Народът ни ги назовава със стб. дума *билка* в значение 'трева' (Стоянов 1973: 3).

Билките заемат важно място в народната медицина. Налице е истинско възраждане на интереса и на практиката да се използват билките в естествен вид. Причина за това е и дълбоко вкоренената традиция в предаваната от поколение на поколение вяра на народа в редица писмени източници и устно предавани указания и съвети.

Вярва се, че билките имат голяма лечебна сила, ако са събрани в ранно утро преди изгрев слънце на Еньовден. Билки берат още срещу Гергьовден, Еремия и Спасовден (Каблешкова 2002: 96). Голяма част от тях са лековити, според народната вяра имат способност да прогонват самодивите и демоните на болестта. Тук се отнасят всички ония треви, които се употребяват в народната медицина. Според народните вярва-

ния лековитите билки на съответните календарни празници проявяват лечебни и стимулиращи свойства.

Материали за български ботаничен речник от А. Явашев и Б. Давидов, подредени от М. Шосев и П. Балабанов, допълнени и редактирани от Б. Ахтаров, е ценен научен труд, в който се разглеждат българските имена на растенията. (вж. МББР 1939). П. Козаров в студията *Български народни названия на растенията* проучва народните названия на фитонимите. Изследването съдържа списък на растенията с техните български имена, подредени по азбучен ред според латинските родови названия, и азбучен показалец на българските народни имена на растенията с посочване на техните научни латински названия (вж. Козаров 1925).

Научни етнолингвистични приноси имат статиите на Н. Павлова *За някои фитоними в българската култура* (Павлова 2001) и на М. Китанова *Фитоморфният (растителният) код в българската роднинска терминология и семантичната опозиция „свой – чужд“* (Китанова 2013). Наред с публикуваните монографии, студии и статии ценен принос имат енциклопедични издания като *Българска народна медицина. Енциклопедия* (БНМ 2013), *Специализирана енциклопедия на лечебните растения в България* (Кузманов и кол. 2006) и др.

Етнолингвистиката или антропологичната лингвистика изучава връзките между езика и културата. В последните петдесет години етнолингвистичната лексикография се развива като неин самостоятелен клон. Тя се занимава със събирането, осмислянето и класифицирането на етнокултурната лексика (Китанова и кол. 2018: 5).

В Секцията за етнолингвистика към Института за български език – БАН, е разработен езиков модел на термини от народната медицина в България, основан на идеографски принцип, от авторски колектив: Марияна Витанова, Ваня Мичева, Калина Мичева, Йоанна Кирилова и Надежда Николова. Етнолингвистичният речник на народната медицина е структуриран по определени теми.

Един от тематичните дялове на речника е *лечебни растения с широко приложение и терапевтично действие*.

Речниковата статия се състои от дефиниция, след която със знак ● е посочено книжовното название на растението и по азбучен ред са изброени диалектните му названия; в скоби е посочено идеографското му разпространение или писменият източник. След знак // се отбелязват книжовните названия на други билки при лечение на дадено заболяване.

При изработването на речниковите статии се използват Архивът за Български диалектен речник към Секцията за диалектология и лингвистична география в Института за български език „Проф. Л. Андрейчин“,

Архивът на речник на народните термини, свързани с българските обреди, обичаи и вярвания, Секция за етнолингвистика, ИБЕ, БАН, *Речникът на българския език* от Н. Геров (т. 2, т. 5), *Българският етимологичен речник* (т. 1, т. 6), издание на ИБЕ, БАН, *Речник на редки, остарели и диалектни думи в литературата ни от XIX и XX век*, *Идеографският речник на българския език* (т. I, А – Д), речници на отделни говори, енциклопедии, справочници по билколечение, етнографски материали, материали от теренни проучвания и др.

При класификацията на *лечебните растения с широко приложение и терапевтично действие* е използван трудът *Билките във всеки дом*, с автори Д. Станева, Д. Панова, Л. Райнова, Ив. Асенов (1982).

I. Босилек (*Ocimum basilikum* L.)

‘Ароматно растение, което има противовъзпалително, спазмолитично и апетитовъзбуждащо действие, листата и стръковете му се използват за лечение на хроничен ентерит; според народното вярване е атрибут в религиозните влияния на православните християни’ –

•босилек: *боселѝк* (Вълче поле, Свиленградско); *босѝак* (МББР), *босѝлек* (Белоградчишко, Варненско, Велинградско, Видинско, Врачанско, Габровско, Никополско, Монтанско, Пернишко, Плевенско, Пловдивско, Поповско, Разградско, Софийско, Трънско, Чирпанско, Шуменско), *босилѝк* (Самоводене, Великотърновско; Самуилово, Петричко; Шума, Царибродско), *босѝлляк* (Крушево, Севлиево), *босѝлляк* (Голямо Шивачево, Сливенско), *босѝлок* (Бобошица, Корчанско), *босилѝк* (Бистрица, Благоевградско; Цървевяно, Кюстендилско), *босѝльок* (Босилеградско, Кюстендилско, Петричко, Софийско), *босилѝк* (Благоевградско; Смочево, Дупнишко; Кюстендилско; Пернишко; Разложко; Ковачевци, Самоковско; 152 Силистренско; Градоман, Софийско), *бѝсилѝок* (Дихово, Битолско), *босѝляк* (Белоградчишко; Заножене, Берковско; Врачеш, Ботевградско; Самоводене, Великотърновско; Стамболово, Великотърновско; Лютиброд, Врачанско; Ихтиманско; Абланица, Ловешко; Стубел, Монтанско; Хайредин, Оряховско, Елов дол, Пернишко; Розово, Пещерско; Пирот, Първомайско; Бяла река, Русенско; Батишница, Севлиево; Батошево, Севлиево; Кръвеник, Севлиево; Сливен; Троян; Трън; Певец, Търговишко; Преславец, Харманлийско; Конуш, Хасковско; Ямболско), *босѝляк* (Ореш, Свищовско), *босидѝк* (Брегово, Видинско), *босѝсел* (Кръвеник, Севлиево), *босѝяк* (Враняк, Белослатинско; Заножене, Берковско; Галата, Варненско; Брегово, Видинско; Костенец, Ихтиманско; Мок-

реш, Монтанско; Малорад, Оряховско; Плевенско), *турски босилек* (ИР) // *гледичия, лайка, люта мента* и др.

Босилекът е едногодишно тревисто растение с четириръбесто стъбло, което е наричано от народа „царска билка“.

Босилекът е единственото растение в българската флора, което има универсална употреба в обредните практики и полисемантична знакова натовареност в словесния обреден фолклор. Билката е натоварена с универсални функции на медиатор между световите и затова присъства във всяка обредна ситуация.

Латинското (ботаническо) наименование на **босилека** е *Ocimum basilikum* L. На английски език наименованието на **босилека** е *Basilie, Sweet Basil*; на немски език – *Nelkenbasilie, Königsbisam*; на френски език – *Basilic Herbe royale*; на руски език – базилик душистый (вж. Китанов 1994).

За произхода на растението **босилек** в *Българския етимологичен речник* (т. 1, 2007) е отбелязано:

босйлек, *диал.* – босйляк, босйльок, ‘ароматно градинско цвете с дребни листа’ *Ocimum basilikum* L. – Произв.: босйл(е)ков, босйлчец, босйлковина ‘мирис на босилек’, кáшкин босилек ‘мащерка’ *Thymus* (Айватово, Солунско), самодивски босилек ‘росопас’, *Fumaria officinalis* (Търново). – Срхр. босйляк, словен. *bosiljek, bosilje*. – Чрез балк. лат. *basilicum*, заето от гр. βασιλικόν, произв. от βασιλεύς ‘цар’, първоначално ‘царско цвете’, срв. базилика (БЕР 1971: 69).

Борис Ахтаров в *Материали за български ботаничен речник* посочва народните названия на **босилека**: *босилекъ, босилякъ, бусилякъ, обикновен босилякъ* (МББР 1939: 220).

В *Българския тълковен речник с оглед към народните говори* (т. I, 1951) акад. Ст. Младенов отбелязва народните названия на **босилека**, произхода на думата, производните думи и примери:

босйлек *м., обикн.* без *мн.*; *говор.* босильок; -че и -ко от гр. βασιλικόν; бот. *Ocimum basilikum* L.; градинско растение, угодно мирзливо, цъфти ситно бяло, вързува семена черни. *Моми го берат за китки, поставя се вкъщи пред икони, топи се в светена вода за ръсене* (вж. Младенов 1951: 196);

босйлков и босйльов, *прил. м., стб.* босильковъ: *от босилек, като босилек; прен. китни, хубав. Босилкова китка. Орач ми оре в полето, два му волове ангели, босилкови му жеглите;*

босилковина *ж.*: дъх, миризма от босилек;

босилярка *ж.* епитет за мома, китена с мирзлив босилек. *Охридски моми, тие босилярки* (пак там).

Езиковата картина на **босилек** в българските говори е отразена и в *Идеографския диалектен речник на българския език* (т. I, 2012).

Народните названия на **босилека** могат да бъдат класифицирани на: еднолексемни и полилексемни.

1. Еднолексемни названия – образувани от **босилек**, но модифицирани формално с някакъв суфикс (аргументативен, деминутивен и др.):

босил + -ек = *босилек*
 босил + -як = *босиляк*
 босил + -няк = *босилняк*
 босил + -ок = *босилок*
 босил + -чец = *босилчец*
 босил + -че = *босилче*
 босил + -чов = *босилчов*
 босил + -ков = *босилков*
 босил + -ков + -ина = *босилковина*
 босил + -яр + -ка = *босилярка*

2. Полилексемни названия – образувани от комбинация на съществително и прилагателно име – *турски босилек*.

Производни имена от **босилек** са прилагателните: *босилекова, босилена, босилкова, босилкови, босилкойна, босилчови, босилъова*.

От названието **босилек** са образувани собствените имена *Босилко* и *Босилка*. Среща се и име на град – *Босилеград*.

Босилекът намира широко приложение в народната медицина. Почти няма болест, при лечението на която той да не играе важна роля. Има и поверие при баячките, че нито едно баене не помага, ако няма при болния наблизно „стрък босиляк“ (Каблешкова 2002: 99).

II. Обикновен здравец (*Geranium macrorrhizum* L.)

‘Ароматна самодивска билка с капиляроукрепващо, противовъзпалително и понижаващо кръвното налягане действие; листата ѝ се използват за лечение на хипертония; според народното поверие има голяма лечебна сила, когато се бере срещу Еньовден; символ е на здраве и дълголетие’ – **•обикновен здравец: бабино винце** (Геров 2¹), **гераний** (Геров 2), **гергьовско цвете** (БНМ), **градински здравец** (МББР), **див здравец** (МББР), **журавлинник** (Геров 2), **здравек** (Света Петка, Пазарджишко; Ракитово; Пещерско), **здравец** (Велико Търново, Ловеч, Сливен), **здравко** (Копривщица), **здрavoцвете** (БНМ), **здравче** (Костел,

¹ Цифрата след името на Н. Геров отбелязва тома – вж. Геров 1976.

Еленско), *здравчец* (Велико Търново, Ловеч, Сливен), *змийска трева* (Врабча, Трънско), *кая-чиче* (МББР), *клинавиче* (Костенец, Ихтиманско), *молоха* (Геров 2), *обикновен здравец* (БНМ), *сардела* (Геров 2) *стамболски здравец* (Геров 2) // *бял глог, бял имел, горска ягода, градинска чубрица, зайча сянка, зимзелен, лютива тлъстига, орлови нокти, чесън* и др.

Латинското (ботаническо) наименование на **обикновения здравец** е *Geranium macrorrhizum* L., което е от *geranos* – в значение ‘клон на жерав’ и *macrorrhizum* – ‘голям корен’. На английски език наименованието на здравеца е *Crane’s bill*, на немски език – *Storchschnäbel*, на френски език – *Geranium à long rhizome*, а на руски език – герань великорновеищная (вж. Китанов: 1994).

Названието **здравец** е производно от *здрав* ‘който не страда от болест; як, твърд’; от стб. *здравъ* (Слепч. ап. Патр. Евтимий). Срхр. *здравъ*, словен. *zdrav*, рус. *здоров, здоровый*, укр. *здоровий*, чеш., словаш. *zdravý*, пол. *zdrowy*. – Праслав. *sъdarъ. Сложна дума, съставена от **съ-* < ие. **su-* ‘добър’, срв. стинд. *su-* ‘добър, хубав’ и *darъ, друга отгласна степен на *дърво*, вж. Фасмер-Трубаков II (вж. БЕР 1971: 628).

Българският народ е създал богата палитра от изразителни и типични имена на **здравеца**. Народните названия на здравеца могат да бъдат класифицирани на еднолексемни и полилексемни (вж. Павлова 2001: 36).

1. Еднолексемни названия – образувани от *здрав*, но модифицирани формално с някакъв суфикс (аргументативен, деминутивен и др.):

здрав + -ко = *здравко*

здрав + -че = *здравче*

здрав + -чец = *здравчец*

здрав + -чов = *здравчов*

здрав + -иче = *здравиче*

В съвременния български език се наблюдават различни диалектни форми на названието *здравец*: напр. *здравко* ‘здравец’ (Копривщица), *Geranium macrorrhizum* L.

От основата на названието **здравец** с деминутивен суфикс се образуват умалителните производни имена *здравче* и *здравчец*.

здравче ‘стрък здравец’ (Костел, Еленско; Зах. Стоянов), *Geranium macrorrhizum* L.

здравчец ‘раст. здравец’, *Geranium macrorrhizum* L.

здравчов, здравек ‘здравец’ (Света Петка, Ракитово, Пещерско), *Geranium macrorrhizum* L.

здравиче ‘вид горско цвете’ (Връбница, Софийско), *Geranium macrorrhizum* L.

Срещат се и диалектните названия на здравеца:

молоха ‘здравец’ *Geranium macrorrhizum* L.

сарделка ‘здравец’ *Geranium macrorrhizum* L.

Битуват в диалектната макросистема и турските названия на *здравеца*, например *кая-чиче* ‘здравец’ *Geranium macrorrhizum* L.

2. Полилексемни названия – образувани от комбинация на съществително и прилагателно име.

- а) словосъчетание, в което прилагателното име е относително (за произход, предназначение и др.), а съществителното име означава предмет, напр.: *бабино винце* ‘здравец’;
- б) словосъчетание, в което прилагателното име е образувано от абстрактна същност, произход и др., а съществителното име означава билка, напр.: *змийска трева* ‘здравец’;
- в) словосъчетания, в които прилагателното име сигнализира мястото, където се среща растението, напр. *градински здравец* ‘здравец’, *стамболски здравец* ‘здравец’;
- г) словосъчетания, в които прилагателното име означава степен на култивираност, напр. *обикновен здравец* ‘здравец’, *див здравец* ‘здравец’;
- д) словосъчетание, в което прилагателното име означава пролетен празник, а съществителното име е растение, напр. *гергьовско цвете* ‘здравец’.

От названието **здравец** са образувани собствените имена *Здравко* и *Здравка*. Срещат се и имена на реки и местности, например *Здравица* – река ЮЗ от Нидже планина, в поречието на Църна; *Здравей* – село в Южна Албания; *Здравечкото дере* при Варвара, Пазарджишко; *Здравешница* – река в Елховско, приток на Тунджа; *Здравчовец* – връх при Кожинци, Трънско (БЕР 1971: 627 – 628).

От съществителното име **здравец** с наставка **-ов** се образува прилаг. *здравецов*, *здравчов*, *здравчев*.

Здравецът е един от основните традиционни растителни символи на здраве, благополучие и дълголетие, който присъства във всички обреди и религиозни обичаи.

III. Росен (*Dictamnus albus* L.)

‘Билка с болкоуспокояващо и противовъзпалително действие, чиито листа и корени се използват при лечение на ревматизъм; според народното поверие лекува и болест, причинена от самодиви; има голяма лечебна сила, когато се бере срещу Еньовден или срещу Гергьовден, а срещу Спасовден се практикува обичай „ходене по росен“ – **•росен**:

акъ-гиритъ-оту (МББР), *бадиан* (МББР), *бял бадиан* (МББР), *даачиче* (МББР), *див бадиан* (МББР), *мангъръ-оту* (МББР), *роксен* (Чирпанско), *росен* (Стара Загора), *росина трева* (МББР), *росян* (Айтос, Велико Търново, Ловеч, Пазарджишко, Сливен), *русалче* (Ловеч), *русанлийче* (МББР), *русян* (МББР), *самодивско цвете* (Стара Загора), *чевирмеясе-нец* (МББР) // *бял равнец*, *живовляк*, *розмарин*, *смадлика*, *овчарска торбичка*, *червено подъбиче* и др.;

Росенът е горско растение, което съдържа етерично масло и излъчва силно благоухание. Сред българския народ е познато като лековита и магьосническа билка. Нарича се „*русалско биле*“, „*самодивско цвете*“, което расте по самодивски поляни.

Росенът притежава едно основно качество – да оградисва² хората, които го настъпят. Но в нощта срещу Спасовден росенът губи силата си да оградисва и придобива нова – да лекува. Тогава русалките и самодивите според поверието берат росени, вият венци, като стават по-милостиви към болните (Мичева-Пейчева 2013: 80).

Билката *росен* има следните народни наименования:

1. Еднолексемни – *бадиан*, *роксен*, *роксан*, *росян*, *русалче*, *русалийче*, *русян*;
2. Полилексемни – *бял бадиан*, *див бадиан*, *росина трева*, *самодивска трева*, *самодивско цвете*;
3. Турски названия: *чевирме*, *акъ-гиритъ-оту*, *даа-чиче-мангъръ-оту*.

Срещат се умалителните съществителни имена: *русалийче* и *русалче* (Геров 1978: 91).

Производни на *росен* са: *росенов*, *росенова*, *росенови*.

Народните названия на билката *росен* могат да бъдат класифицирани по мотивационни признаци:

1. Словосъчетание, в което прилагателното име сигнализира мястото, а съществителното означава растение – *самодивско цвете*.
2. Словосъчетание, в което прилагателното име означава природно явление, а съществителното означава билка – *росина трева*.
3. Образни названия. От основното значение на *росен* 'билка' са се развили преносни значения, срв. *бял бадиан*, *див бадиан*.

Според народната вяра *росенът* е оставен от небесните жители, които слизали на земята, за лек на хората, в случай че се разболеят от болестите на небесните пришълци. Особените свойства на растението са известни още от древността, траките го смятали за цвете на Артеми-

² Оградисвам – *Диал.* 1. *Непрех.* Заболявам от ограма, уроки; урочасвам; 2. *Прех.* Причинявам такова заболяване; урочасвам. – Б. ред.

да – Бендида и вярвали, че то може да изхвърли забитите в тялото стрели. В българската народна митология росенът е цвете на самодивите. Има поверие, че през Русалската неделя русалиите идват и берат цветовете на росена. От друга страна, русалиите могат да правят добра магия за плодородие, да лекуват тежки заболявания, да пречистват чрез различни обреди (Мичева-Пейчева 2013: 80). Представата за русалиите лечителки и лечебната сила на росена е свързана с обичая да се ходи „на росен“, известен широко сред българите. На Спасовден неизлечимо болни или бездетни жени отиват на поляни с росен, за да получат изцеление (Стойнев и кол. 2006: 273).

В народната медицина билката *росен* намира широко приложение.

През XXI век нараства интересът към лечебните растения, които се използват за профилактични цели. Билките и съответните билкови препарати остават най-близко до природата и храната. Лечението с билки е широко разпространено и се ползва с изключително доверие сред хората.

Лечебните растения изразяват елементи от цялото светоусещане и душевност на човека, от българските традиции, вярвания и обичаи, което ги прави носители на етнолингвистична информация.

Богата и разнообразна е българската природа, а лечебните растения са важен елемент на националния характер, традиции и култура.

ЛИТЕРАТУРА

- БЕР 1971:** Георгиев, Вл., Ив. Гълъбов и кол. *Български етимологичен речник*. [Georgiev, Vl., Iv. Galabov i kol. Balgarski etimologichen rechnik.] Т. 1 (А – З). Под ред. на Вл. Георгиев. София: БАН, 1971.
- Георгиев и кол. 2009:** Георгиев, М., Кр. Гигов, Ст. Тонев, Н. Цанков. *История на българската медицина*. [Georgiev, M., Kr. Gigov, St. Tonev, N. Tsankov. Istoriya na balgarskata meditsina.] Т. 1. Пловдив: Летепа, 2009.
- БНМ 2013:** *Българска народна медицина. Енциклопедия*. Съст. М. Георгиев. [Balgarska narodna meditsina. Entsiklopediya. Sast. M. Georgiev.] София: АИ „Проф. Марин Дринов“, 2013.
- Геров 1976:** Геров, Н. *Речник на българския език*. [Gerov, N. Rechnik na balgarskiya ezik.] Т. 2. Фототип. изд. София: Български писател, 1976.
- Геров 1978:** Геров, Н. *Речник на българския език*. [Gerov, N. Rechnik na balgarskiya ezik.] Т. 5. Фототип. изд. София: Български писател, 1978.
- Димков 1977:** Димков, П. *Българска народна медицина. Природолечение и природосъобразен живот*. [Dimkov, P. Balgarska narodna meditsina. Prirodolechenie i prirodosaobrazen zhiivot]. Т. I. София: БАН, 1977.

- ИР 2012:** Бояджиев, Т., Вл. Жобов, Г. Колев, В. Радева и др. *Идеографски речник на българския език*. [Boyadzhiev, T., Vl. Zhobov, G. Kolev, V. Radeva i dr. Ideografski rechnik na balgarskiya ezik.] Т. 1, А – Д. Под ред. на В. Радева. София: Бестселър, 2012.
- Каблешкова 2002:** Каблешкова, Р. Отражение на билките в българските народни вярвания и използването им в народната медицина. [Kableshkova, R. Otrazhenie na bilkite v balgarskite narodni vyarvaniya i izpolzvaneto im v narodnata meditsina.] // *Етър. Етноложки изследвания*. Т. 4. Габрово, 2002, 95 – 110.
- Китанов 1994:** Китанов, Б. *Ботанически речник*. [Kitanov, B. Botanicheski rechnik.] София: Петър Берон, 1994.
- Китанова 2013:** Китанова, М. Фитоморфният (растителният) код в българската роднинска терминология и семантичната опозиция „свой – чужд“. [Kitanova, M. Fitomorfniyat (rastitelniyat) kod v balgarskata rodninska teminologiya i semantichnata opozitsiya „svoj – chuzhd“.] // *Свой за чуждите и чужд за своите*. Варна: Електронно издателство LiterNet, 17.10.2013.
- Китанова и кол. 2018:** Китанова, М., З. Барболова, М. Симеонова, Н. Мутафчиева, П. Легурска. *Речник на народната духовна култура на българите*. [Kitanova, M., Z. Barbolova, M. Simeonova, N. Mutaftchieva, P. Legurska. Rechnik na narodnata duhovna kultura na balgarite.] София: Наука и изкуство, 2018.
- Козаров 1925:** Козаров, П. Българските народни имена на растенията. [Kozarov, P. Balgarskite narodni imena na rasteniyata.] // *Сборник на БАН*. София: БАН, кн. XX, 3 – 90.
- Кузманов и кол. 2006:** Кузманов, Б., И. Иванов, Н. Николов и кол. *Специализирана енциклопедия на лечебните растения в България* [Kuzmanov, B., I. Ivanov, N. Nikolov i kol. Spetsializirana entsiklopediya na lechebnite rasteniya v Balgaria.] София: Труд, 2006.
- МББР 1939:** Давидов, Б., А. Явашев. *Материали за български ботаничен речник*. Събрани от Б. Давидов, А. Явашев, подредени от М. Шосев и П. Балабанова, допълнени и редактирани от Б. Ахтаров. [Davidov, B., A. Yavashev. Materiali za balgarski botanichen rechnik. Sabrani ot B. Davidov, A. Yavashev, podredeni ot M. Shosev i P. Balabanova, dopalneni i redaktirani ot B. Ahtarov.] София: БАН, 1939.
- Мичева-Пейчева 2013:** Мичева-Пейчева, К. *Сблъсъкът на чистотата и нечистотата в българската култура и език*. [Micheva-Peycheva, K. Sblasakat na chistotata i nechistotata v balgarskata kultura i ezik.] София: Валентин Траянов, 2013.

- Младенов 1951:** Младенов, Ст. *Български тълковен речник с оглед към народните говори*. [Mladenov, St. Balgarski talkoven rechnik s ogled kam rodnite govori.] Т. I. (А – К). София: БАН, 1951.
- Павлова 2001:** Павлова, Н. За някои фитоними в българския език. [Pavlova, N. Za nyakoi fitonimi v balgarskiya ezik.] // *Българска реч*, № 3, 2001, 36 – 39.
- Станева и кол. 1982:** Станева, Д., Д. Панова, Л. Райнова, Ив. Асенов. *Билките във всеки дом*. [Staneva, D., D. Panova, L. Raynova, Iv. Asenov. Bilkite vav vseki dom.] София: Медицина и физкултура, 1982.
- Стойнев и кол. 2006:** Стойнев, А., Р. Попов и др. *Българска митология. Енциклопедичен речник*. [Stoynev, A., R. Popov i dr. Balgarska mitologiya. Entsiklopedichen rechnik.] София: Захарий Стоянов, 2006.
- Стоянов 1973:** Стоянов, Н. *Нашите лекарствени растения*. [Stoyanov, N. Nashite lekarstveni rasteniya.] София: Наука и изкуство, 1973.